

Årsrapport om rasism och främlingsfientlighet i EU:s medlemsstater

EUMC 2006

SAMMANFATTNING

Förord till årsrapporten 2006

Årsrapporten för 2005 är den första som omfattar ett helt år sedan EU:s utvidgning 2004. Det faktum att omfattande romska befolkningar nu lever i flera av de nya medlemsstaterna i Central- och Östeuropa innebär att frågan om diskriminering av romer nu blir ännu viktigare i EUMC:s rapporter, så även i denna årsrapport. Romernas situation är dessutom fortsatt oroande och står högt upp på Europeiska unionens politiska dagordning.

Flera händelser under 2005 belyste frågor som uteslutning, diskriminering och integration i EU. I juli dödade brittiska muslimska självmordsbombare över 50 personer och skadade ytterligare hundratals i attacker mot Londons kollektivtrafik. Inledningsvis ledde detta till fler brott på grund av ”religionshat” i Storbritannien men den starka ståndpunkt som politiska ledare och företrädare för samhället intog, både när det gällde att fördöma attackerna och försvara muslimernas rättigheter, tycks ha spelat en roll för att minska attackerna under de följande månaderna, vilket också var slutsatsen i en EUMC-rapport om brottens efterdyningar. År 2005 kännetecknades även av våldsamma oroligheter i oktober och november i förorterna till franska städer. Bakom dessa oroligheter låg huvudsakligen unga män av nordafrikanskt ursprung och debatter uppstod om dessa unga mäns utanförskap och den diskriminering och uteslutning som de ofta upplever, framför allt på arbetsmarknaden. Situationen påverkas av rädsla och misstänksamhet, känslan och upplevelsen av att inte höra till. Det har aldrig funnits ett så stort behov av att genomföra enhetliga åtgärder och balanserad information, av att klargöra möjligheter och begränsningar samt utarbeta samhällsregler och förordningar för att se till att etniska, kulturella och religiösa minoriteter och majoritetsbefolkningar ska kunna leva tillsammans fredligt och med respekt för de mänskliga rättigheterna.

Händelserna under 2005 visar hur viktiga de politiska ledarnas åtgärder är i medlemsstaterna. Dessa har definitivt ett ansvar för att inte utnyttja sådana våldsamma händelser för att skapa kortfristig politiskt kapital. Det är också viktigt att de kan ge tydligt stöd till sådana åtgärder i medlemsstaterna som aktivt bekämpar diskriminering och på så sätt minskar risken för att främlingskap och uteslutning ska påverka ungdomarna i EU. De bör framför allt tydligt använda sin auktoritet till att stödja de nationella åtgärder mot diskriminering som föreskrivs i direktiven mot diskriminering, i de länder där reaktionen på dessa har varit långsam och där budskapet konsekvent har varit att diskriminering som problem inte har tagits på allvar.

Den stora skillnaden i hur medlemsstaterna väljer att bekämpa rasism och diskriminering är en av iakttagelserna i den här rapporten. Här beskrivs hur långt medlemsstaterna hade kommit i slutet av 2005 när det gäller att införliva de två direktiven mot diskriminering, och det påpekas att EG-domstolen har slagit fast att fyra medlemsstater inte har lyckats anta alla nödvändiga bestämmelser för att uppfylla direktivet om likabehandling oavsett ras, trots att detta borde ha skett

senast i juli 2003. I rapporten framhålls även att det finns stora skillnader i hur medlemsstaterna arbetar för att inrätta ett särskilt organ för att främja likabehandling, vilket krävs i direktivet om likabehandling. I slutet av 2005 hade vissa länder inte alls inrättat något sådant organ. Andra länder hade däremot inte bara inrättat organen utan även givit dessa befogenheter för att bistå offer för diskriminering som var mer omfattande än den miniminivå som krävs i direktivet.

I anslutning till problemen med rasdiskriminering och rasistiska brott som beskrivs i rapporten kräver EUMC bättre system för insamling av uppgifter för att bidra till att identifiera och bekämpa dessa händelser, men även att positiva åtgärder ska införlivas som en fullständig del av medlemsstaternas politik för likabehandling oavsett ras/etniskt ursprung. Det skulle vara mycket lämpligt om flera förbättringar inom dessa områden ägde rum under det kommande året med tanke på att 2007 utsetts till "Europeiska året för lika möjligheter för alla".

EUMC:s årsrapport 2006 är uppbyggd på samma sätt som tidigare år och omfattar utvecklingen inom fem temaområden: sysselsättning, bostäder, utbildning, rasistiskt våld och rasistiska brott samt rättslig och institutionell utveckling inom frågor som rör rasism och diskriminering under 2005. I likhet med förra årets rapport innehåller denna ett kapitel för vart och ett av dessa temaområden. En nyhet för i år är emellertid ytterligare ett kapitel om relevant utveckling under 2005 inom EU och Europeiska kommissionen, snarare än i de enskilda medlemsstaterna.

EUMC kommer att fortsätta att stödja Europeiska unionen och dess medlemsstater i deras ansträngningar för att främja integration, bekämpa rasism och diskriminering och visa på det positiva värdet av mångfald och likabehandling. EUMC stöder också Europeiska kommissionen och dess arbete för integration och för att bekämpa våldsamt radikalism.

Avslutningsvis vill vi tacka EUMC:s styrelse och personal för deras stöd och engagemang och det viktiga arbete som de har utfört under de senaste 12 månaderna.

Anastasia Crickley
Styrelseordförande

Beate Winkler
direktör för EUMC

Innehållsförteckning

Förord till årsrapporten 2006	3
Innehållsförteckning.....	5
1. Inledning.....	7
2. Rättsliga och institutionella åtgärder.....	10
3. Rasism och diskriminering på arbetsmarknaden	12
4. Rasism och diskriminering på bostadsmarknaden	15
5. Rasism och diskriminering på utbildningsområdet.....	17
6. Rasistiskt våld och rasistiska brott.....	19
7. Utveckling av politik och lagstiftning inom EU	21
8. Slutsatser	23
9. Yttranden.....	34

1. Inledning

EUMC:s årsrapport 2006 innehåller information om rasistiska, främlingsfientliga, antisemitiska och antimuslimska yttringar i EU:s 25 medlemsstater under 2005 och beskriver utvecklingen samt vilka åtgärder som har vidtagits för att bekämpa dessa yttringar. De fem temaområdena är liksom i förra årets rapport rättsliga och institutionella åtgärder, sysselsättning, boende, utbildning samt rasistiskt våld och rasistiska brott. Uppgifter och information har samlats in av EUMC:s nationella kontaktpunkter, en i varje medlemsstat, som bistår EUMC med uppgifter under gemensamma rubriker inom vart och ett av de fem temaområdena. I år har ett extra kapitel för första gången lagts till, nämligen en översikt över Europeiska kommissionens initiativ under 2005 när det gäller rasism, diskriminering och främlingsfientlighet i EU.

Under 2005 förekom flera dramatiska händelser som bidrog till att belysa debatten om uteslutning, diskriminering och integration av invandrare och minoriteter i EU. Det mest påfallande var en rad bombattacker mot Londons kollektivtrafik den 7 juli då 52 personer dödades och hundratals skadades. Attentatsmännen var unga brittiska muslimska män. Den 21 juli genomfördes ytterligare fyra försök till attacker mot Londons kollektivtrafiksystem, men denna gång blev ingen dödad eller skadad. I EUMC:s årsrapport förra året¹, hänvisades till händelser under föregående år – bombattentaten mot tågen i Madrid i mars 2004, och senare mordet på Theo van Gogh i Amsterdam – som båda utfördes av radikala islamister och ledde till våldsamma händelser i flera länder, huvudsakligen riktade mot muslimer och moskéer. På samma sätt noterades i Storbritannien under 2005 en kraftig ökning av brott ”på grund av religionshat” mot muslimska mål i bombningarnas efterdyningar. I slutet av påföljande månad hade antalet rapporterade händelser emellertid återgått till ”normala” nivåer, vilket framgår av analysen i kapitel 6.

I november 2005 offentliggjorde EUMC en rapport² om effekterna av attackerna där man drog slutsatsen att: *”the strong stand taken by political and community leaders both in condemning the attacks and defending the legitimate rights of Muslims saw a swift reduction in such [racist] incidents”* (”den starka ståndpunkt som intogs av politiska ledare och gemenskapsledare både när det gäller att fördöma attackerna och försvara muslimernas befogade rättigheter bidrog till att snabbt minska sådana [rasistiska] händelser”). Lokala och politiska ledare var snabba att skilja på aktionerna, som genomfördes av ett fåtal brittiska attentatsmän, och den muslimska befolkningsgruppen i allmänhet. Budskapet plockades upp och upprepades av brittiska och utländska medier och bidrog till att den muslimska befolkningsgruppen i Storbritannien inte ”demoniserades” och till att förekomsten

¹ Se bilaga 1 till huvudrapporten för metoden i årsrapporterna.

² EUMC (2005) The Impact of 7 July 2005 London Bomb Attacks on Muslim Communities in the EU, Vienna: EUMC . <http://eumc.eu.int/eumc/material/pub/London/London-Bomb-attacks-EN.pdf>.

av ett "mångkulturellt samhälle" inte ifrågasattes. Det bör noteras att i en undersökning som genomfördes av företaget MORI en månad efter bombningarna i London instämde 62 procent av de tillfrågade i att "ett mångkulturellt samhälle gör Storbritannien till en bättre plats att leva på".³

År 2005 kännetecknades också av de dramatiska oroligheterna i förorterna i Frankrike, som började i slutet av oktober och fortsatte in i halva november och som framför allt genomfördes av unga män av nordafrikanskt ursprung i förorterna till Paris och andra franska städer. Upploppen resulterade i att hundratals bilar och egendomar brändes nattetid. I de många analyserna av orsakerna till sådana oroligheter var det återkommande temat utanförskapet för ett stort antal unga invånare i dessa förorter och deras erfarenhet av uteslutning och diskriminering när det gäller sysselsättning. Tecken på sådana händelser under 2005 diskuteras i kapitel 3 i årsrapporten, som innehåller statistiska indikatorer för bristande likabehandling när det gäller sysselsättningen i EU:s medlemsstater, beskriver hur diskriminering uppmärksammas av allmänheten och ger exempel på hur den märks. Där citeras även undersökningar som genomfördes under 2005 och som visade hur människor från länder utanför EU drabbas av högre arbetslöshet i Frankrike och i många andra EU-länder, trots att de har samma utbildningsnivå som majoriteten.

Även i Frankrike skedde en rad bränder i Paris i hotell och lägenhetskvarter med invandrare under 2005: två i augusti som dödade över 20 personer och en i april som skördade ett liknande antal offer. Många av dem som dog var barn och de flesta familjerna kom från Afrika. Händelserna gjorde allmänheten uppmärksam på de skrämmande boendevillkoren för många invandrare. I kapitel 4 i årsrapporten studeras boendesituationen för invandrare och minoriteter i EU under 2005 och där beskrivs den bristande likabehandling och segregation som invandrare och minoritetsgrupper utsätts för och hur den direkta och indirekta diskriminering de drabbas av yttrar sig.

Ovannämnda händelser bör emellertid inte få oss att bortse från att diskriminering är en del av det dagliga livet för många européer oavsett förekomsten av stora händelser. I detta hänseende beskrivs i kapitel 5 i årsrapporten diskriminering och strukturer inom utbildning, med särskild betoning på frågor om segregation inom utbildning och framför allt den osäkra situationen för människor från det romska samhället när det gäller deras utbildningsnivå och de diskriminerande attityder de möter. Den senaste utvecklingen inom politik och debatter om religiösa symboler på utbildningsområdet diskuteras i kapitel 5, som avslutas med exempel på god praxis som infördes under 2005 för att bekämpa rasismen och förbättra situationen för invandrare och minoriteter inom utbildningssektorn.

Med tanke på att alla fortfarande inte behandlas lika inom temaområdena sysselsättning, boende och utbildning är det mycket viktigt att EU:s direktiv om

³ MORI, 10 augusti 2005. Se http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4137990.stm

likabehandling införlivas. I kapitel 2 i årsrapporten redogörs för hur direktivet om likabehandling oavsett ras och direktivet om likabehandling i arbetslivet införlivats i EU:s medlemsstater. I kapitel 2 behandlas dessutom dagsläget när det gäller att inrätta särskilda organ för att främja likabehandling i medlemsstaterna och god praxis för likabehandling och integration.

Händelserna under 2005 visade en tydlig brist på uppgifter som skulle kunna förklara viss utveckling och ge mer insyn i den. Bristen på uppgifter gäller årsrapportens samtliga temaområden, men märks särskilt genom den skiftande kvaliteten på uppgifter rörande statistik om rasistiskt våld och rasistiska brott, där det ibland helt saknas uppgifter. Kapitel 6 innehåller information om utvecklingen av rasistiskt våld och rasistiska brott i medlemsstaterna där sådan information finns tillgänglig men även den aktuella situationen för uppgiftsinsamling i EU:s medlemsstater diskuteras. Särskild uppmärksamhet ägnas åt utsatta grupper som asylsökande och flyktingar, samt romer, muslimer och judar och deras befolkningsgrupper. God praxis betonas dessutom när det gäller övervakning och uppgiftsinsamling, förebyggande av rasism och extremism samt stöd och rådgivning till offren.

Rasismen bekämpas fortfarande genom en rad olika åtgärder i Europiska unionen och en översikt för 2005 presenteras i kapitel 7 i årsrapporten. Här tas frågor om solidaritet och skydd av grundläggande rättigheter upp liksom den särskilda uppmärksamhet som EU-institutionerna ägnar åt romernas situation i EU:s medlemsstater. Frågor i anslutning till frihet och säkerhet har dessutom hamnat högt upp på Europeiska unionens dagordning. EU fortsätter i detta sammanhang sitt arbete med att bekämpa våld och radikalism. Kommissionen fortsätter dessutom sitt arbete som bygger på meddelandet om en gemensam agenda för integration av invandrare genom att främja de gemensamma grundläggande principer för integration som antogs av rådet 2004.

I de följande avsnitten sammanfattas de sex huvudsakliga temaområdena i EUMC:s årsrapport 2006.

2. Rättsliga och institutionella åtgärder

Processen med att införliva de två direktiven mot diskriminering har avslutats eller är på väg att avslutas och förslag till lagstiftning har lämnats till parlamentet i de flesta av EU:s medlemsstater. Under 2005 slog emellertid EG-domstolen fast att Finland, Luxemburg, Tyskland och Österrike inte hade antagit samtliga lagar, förordningar och administrativa bestämmelser som krävdes för att uppfylla direktivet om likabehandling oavsett ras innan datumet för införlivande löpte ut den 19 juli 2003. EG-domstolen slog också fast att Luxemburg inte införlivat direktivet om likabehandling i arbetslivet före utsatt datum (för EU:s tio nya medlemsstater gällde ett senare datum för införlivande än för de 15 tidigare medlemsstaterna).

I vissa medlemsstater kan problem med införlivandeprocessen upptäckas och politiska debatter noteras som visar på en grundläggande oenighet när det gäller att införliva direktiven. I Tjeckien och Tyskland har parlamentets överhus avvisat lagförslaget om att införliva direktiven. I Luxemburg offentliggjorde lagrådet (Conseil d'Etat) en kritisk uppfattning om lagförslaget om att införliva direktiven. I Lettland och Malta finns huvudlagstiftningen för att införliva ett eller båda direktiven fortfarande bara tillgänglig i förslagsform i avvaktan på att antas av parlamentet. I Estland och Polen förekom ingen märkbar verksamhet för att införliva direktiven.

Särskilda organ

Det förekommer också problem med tillgången till ett särskilt organ för att främja likabehandling i enlighet med artikel 13 i direktivet om likabehandling oavsett ras. I Tjeckien, Tyskland, Luxemburg och Malta hade inget särskilt organ utsetts i slutet av 2005. I Polen hade ett organ utsetts tidigare men det upphörde i november 2005.

I de flesta medlemsstater utsågs emellertid ett särskilt organ för att främja likabehandling. När det gäller befogenheter för dessa organ är det påfallande att vissa ger stöd till offer för diskriminering i form av stöd för att vidta rättsliga åtgärder, vilket går längre än den minimistandard som krävs i direktivet om likabehandling oavsett ras – det gäller Belgien, Irland, Lettland, Ungern, Österrike, Slovakien, Finland, Sverige och Förenade kungariket.

Ungerns ”myndighet för likabehandling” är värd att notera för sina långtgående befogenheter när det gäller stöd till offer för diskriminering. Den kan ingripa i domstolsprövningen av administrativa beslut. Den kan även agera som företrädare för ett offer för diskriminering inför domstolen. Myndigheten kan också vidta rättsliga åtgärder i allmänhetens intresse för att skydda personers och grupperas intressen. Ett annat exempel på ett specialiserat organ med starka befogenheter för att stödja offer för diskriminering är det slovakiska nationella centret för mänskliga

rättigheter. Dessa organs starka befogenheter att erbjuda rättsligt stöd till offer för diskriminering gör att de kan bidra positivt till att lagstiftningen mot diskriminering i medlemsstaterna blir effektiv.

3. Rasism och diskriminering på arbetsmarknaden

I och med att lagstiftning mot diskriminering antas och fall prövas i domstol i ökande utsträckning, och i och med att bredare forskning om diskriminering genomförs och sprids blir tidigare allmänna antaganden om att bristande utbildning och andra brister bland invandrare är huvudskälet till olika behandling på arbetsmarknaden mer balanserade, eftersom medvetenheten om diskrimineringen blir större och därmed behovet av att bekämpa den.

Flera olika utvecklingstendenser nämndes under 2005 som innebar att en medvetenhet om diskriminering och behovet av att göra något åt den ökade bland makthavarna i ett antal medlemsstater, men även nya initiativ för att samla in officiell statistik eller beställa forskning som mer exakt ringar in problemets omfattning och art.

Frågan om "etniska uppgifter"

En allmän avsaknad av uppgifter om etniskt/nationellt ursprung innebär minskade möjligheter att utvärdera politiken mot rasism. I vissa medlemsstater bidrar det för det första till en låg medvetenhet om problemet med diskriminering. Det finns emellertid tecken på att vissa medlemsstater ser mer positivt på frågor om att notera etniskt/nationellt ursprung än de gjorde tidigare. I Frankrike har det exempelvis rapporterats att man i vissa officiella undersökningar nu använder kategorier nära dessa variabler. Det noterades också att vissa franska arbetsgivare börjar ange "ursprungens mångfald" för sin personal och sökande till tjänster.

Här är det också av stor betydelse att *Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés* (CNIL) i Frankrike i en rekommendation 2005 förklarade att den franska lagstiftningen om skydd av uppgifter inte hindrar "tillfällig" insamling av viss information i anslutning till enskilda personers etniska ursprung enbart i syfte att motarbeta diskriminering, om vissa garantier för att statistiken förblir anonym kan lämnas.

Diskrimineringstest och medvetenhet

Om variabeln etniskt ursprung inte är tillgänglig i befintlig statistik för den som vill identifiera processer med bristande likabehandling kan forskningen delvis fylla ut klyftan. I förra årets årsrapport fanns många exempel på att forskningsmetoden "diskrimineringstest" används i flera medlemsstater när matchade par av sökande används för att testa om ett positivt eller negativt besked på en arbetsansökan baseras på etnicitet eller hudfärg. I år nämndes däremot endast ett sådant test. Det är däremot kanske betydelsefullt att myndigheterna år 2005 i både Sverige och Frankrike uppmanade ILO att genomföra ett program för diskrimineringstest i ett antal städer, där resultaten skulle rapporteras till dem under 2006. Båda dessa

länder hade tidigare år avböjt möjligheten att delta i sådana experiment av olika skäl. Denna utveckling kan uppfattas som ytterligare ett tecken på ett officiellt erkännande av behovet av att ta problemet med diskriminering på arbetsmarknaden på allvar och betydelsen av att samla in uppgifter om det.

Användning av "offerundersökningar"

Diskrimineringstest ger en "objektiv" indikation på begreppet diskriminering men forskning kan även användas för att åstadkomma en subjektiv dimension, framför allt genom undersökningar av offrens uppfattningar och erfarenheter. Betydligt fler sådana rapporterades under 2005 än året innan. Undersökningar av rysktalande personer i Estland, invandrare i Danmark, turkar i Tyskland, serber och bosnier i Slovenien samt somalier, ryssar, ester och vietnameser i Finland visade alla på erfarenheter av diskriminering. I Frankrike rapporterade invandrare och deras barn att de rutinmässigt behandlades sämre på grund av ursprung, hudfärg, namn eller tal. Känsligheten för detta slags erfarenheter visade sig vara större hos den andra, yngre generationen även om de intoleranta attityderna och negativa erfarenheterna de möter kan vara mindre allvarliga än de varit för den äldre första generationen.

Rättslig ställning och utsatthet

Direkt kopplad till frågor om integration och likabehandling av invandrare och minoriteter är frågan om rättslig ställning. Tillträde till arbetsmarknaden är direkt kopplat till typen av arbete eller uppehållstillstånd som en invandrad arbetstagare har. Den rättsliga ställningen kan avgöra om invandrarna har rätt att byta arbetsgivare eller ekonomisk sektor.

Till och med när medborgare från tredje länder bor lagligt och permanent i en medlemsstat begränsar lagar och förordningar deras rätt att ha tillgång till arbete. Även om medborgare från tredje länder inte kan uteslutas från sysselsättningsmöjligheter på grund av exempelvis etniskt ursprung eller religion kan de på grund av sitt medborgarskap uteslutas från vissa kategorier arbete, framför allt inom den offentliga sektorn.

Det förekom flera rapporter under 2005 om grupper av invandrad arbetskraft som arbetade i rättsligt begränsade situationer och hade mindre möjlighet att motstå ytterligheter av utnyttjande, vilket innebär att ett konventionellt skydd mot diskriminering nästan är irrelevant. Ibland kan regeringar direkt och avsiktligt öka utsattheten för grupper av rättsligt begränsade arbetstagare. Det gäller exempelvis de nya officiella kontrakten för inhemska arbetstagare i Cypern där dessa förbjuds att delta i all fackföreningsverksamhet eller politisk verksamhet, annars riskerar arbetstillfället och arbetstillståndet att upphöra automatiskt.

Under 2005 förekom händelser som fick kommentatorer att betona betydelsen av att upprätthålla en miniminivå på arbetsförhållanden för invandrare för att undvika att en debatt om rasism skapas. Vid två tillfällen under 2005 och i två olika länder,

Irland och Nederländerna, där liknande grupper av utländska arbetstagare fick ersätta och sänka lönerna och villkoren för inhemska arbetstagare, var man rädd att detta skulle resultera i ökade negativa känslor gentemot invandrare.

4. Rasism och diskriminering på bostadsmarknaden

Bostadssituationen för invandrare och etniska minoriteter är helt klart ett stort problem i alla medlemsstater. Ett antal projekt genomförs och åtgärder för att integrera invandrare och etniska minoriteter pågår. Bostadsvillkoren för invandrare, romer och asylsökande är emellertid fortsatt problematiska. I ett antal länder lever invandrare och romer i fattigare och otryggare bostäder än det inhemska genomsnittet. Invandrarnas och romernas hushåll riskerar att möta mer diskriminering på bostadsmarknaden än den inhemska befolkningen. Romers och travellers bosättningar saknar i allmänhet lämplig infrastruktur och när det gäller romernas bostäder i centrala städer är dessa ofta av sämre kvalitet och mindre säkra.

Förändringar i invandringens art och mönster under de senaste åren medför helt nya frågor när det gäller boende som medlemsstaterna måste ta sig an. I flera medlemsstater finns bevis för att invandrare är särskilt utsatta för hemlöshet. Misslyckade asylsökande och äldre invandrare förefaller bidra till det ökande antalet icke inhemska medborgare bland de hemlösa.

Säsongsarbetare påverkas också allvarligt av den otrygga bostadssituationen. Eftersom de vistas så kort tid i landet och är utsatta på arbetsmarknaden behöver boendelösningar fortfarande hittas. Ett resultat av bristen på boende har varit utbredningen av bostäder med undermålig standard i regioner där säsongsarbetare finns.

Att undvika "getton"

Ett annat slags problem uppstår vid rumslig segregation. Invandrare och etniska minoriteter kan bli offer för segregation där det synligaste tecknet är bildandet av "getton". Bland medlemsstaterna har några inlett program för att bekämpa "gettoiseringen". Det är emellertid viktigt att göra skillnad mellan åtgärder för att bekämpa bildandet av getton och påtvingad fördelning, eftersom de inte alltid sammanfaller. Att motarbeta bildandet av getton innefattar ett brett paket av åtgärder inom alla områden – sysselsättning, utbildning, boende, säkerhet och så vidare – medan påtvingad fördelning endast kan ändra mönster för rumslig fördelning utan att det huvudsakliga integrationsproblemet berörs.

Diskrimineringstest och uppgifter

Det saknas i stor utsträckning uppgifter när det gäller bostadsdiskriminering. Forskning om "diskrimineringstest" har emellertid visat att invandrare behandlas olika av fastighetsmäklare och hyresvärdar. Även om testningen har medfört etiska tvivel i vissa medlemsstater finns det en tydlig trend att använda denna metod för att mäta graden av diskriminering. Efter oroligheterna i oktober-november 2005

har Frankrike övervägt möjligheten att använda testning för att få en bild av vilka hinder som invandrarna möter. Antalet klagomål om diskriminering på bostadsmarknaden kommer sannolikt inte att återspegla den verkliga situationen i medlemsstaterna. Andra indikatorer som rumslig segregation, bostadsvillkor eller hyresform kan ses som tecken på bostadsdiskriminering, men dessa baseras inte på direkta bevis. I avsaknad av andra mätmetoder är testning fortfarande ett effektivt verktyg för att samla in uppgifter om direkt diskriminering.

Medvetenhet och "god praxis"

Många nyskapande initiativ för att förhindra utestängning från boende har inletts i medlemsstaterna. Trots att länderna har genomfört "god praxis" i varierande utsträckning kan vi notera en ökad medvetenhet om den viktiga roll som bostaden spelar i integrationsprocessen för invandrare och etniska minoriteter. Det har blivit tydligt att rumslig segregation, rasistisk diskriminering på bostadsmarknaden och osäkerhet när det gäller boendet är sammanbundna med olika former av uteslutning som minskar möjligheterna till socialt avancemang. Åtgärder för att förbättra bostadssituationen för romerna har inletts i flera av de nya medlemsstaterna i vad som förefaller vara en samordnad nationell satsning.

5. Rasism och diskriminering på utbildningsområdet

Viss eller till och med fullständig segregation på utbildningsområdet är fortfarande vanligt i stora delar av EU. I en analys av och översikt över både Pisastudien och andra studier av utbildningsresultat i hela EU 2005 drogs den bestämda slutsatsen att mycket differentierade och segregerade skolsystem åstadkommer och upprepar bristande likabehandling.

Ett fåtal medlemsstater rapporterade att skillnaden i utbildningsnivå mellan majoritetsbefolkningen och vissa invandrar- och minoritetsgrupper hade minskat. I allmänhet var ändå skillnaden mellan olika etniska/nationella grupper fortfarande betydande och vissa grupper, exempelvis romerna, riskerade särskilt att hamna på efterkälken.

Situationen för romska elever

En stor anledning till att de romska eleverna ligger efter den genomsnittliga nivån är att de i många medlemsstater är den grupp som mest påverkas av segregation och olika former av direkt och indirekt diskriminering. Åtgärder har vidtagits både i år och tidigare år för att minska segregation, diskriminering och svaga utbildningsprestationer. Situationen för romska elever är emellertid fortfarande bekymmersam och behöver fortsatt uppmärksamhet.

Brister i uppgifter

I de flesta medlemsstater saknas en systematisk registrering av rasistiska och diskriminerande händelser på utbildningsområdet. Uppgifter om utbildningsnivå för olika etniska/nationella grupper är dessutom i de flesta medlemsstater antingen ofullständiga eller inte tillgängliga alls. I många medlemsstater saknas därför tillförlitlig information om fall av direkt och indirekt diskriminering som exempelvis kan användas för att bedöma och förbättra effektiviteten i god praxis.

Religiösa symboler

Frågan om att tillåta eller förbjuda religiösa symboler på utbildningsområdet har lett till ny lagstiftning och nya debatter under 2005. Bestämmelserna i medlemsstaterna går från landsomfattande förbud mot att visa religiösa symboler i statliga skolor till fullständig frihet för elever och lärare att bära religiösa symboler. Mellan dessa finns bestämmelser som hänskjuter beslutet till federala stater eller enskilda skolor eller som förbjuder endast vissa religiösa symboler, medan andra inte omfattas av bestämmelser alls.

”God praxis” på utbildningsområdet?

Nyligen genomförd forskning om institutionella gränser för invandrare och minoriteter på utbildningsområdet har lett till slutsatsen att selektiva stödåtgärder i många fall endast har liten effekt när det gäller att förbättra invandrarnas och minoriteternas ställning. En bredare förändring i riktning mot ett mer integrationistiskt och mindre differentierat utbildningssystem tillsammans med utvalda stödåtgärder kan däremot minska hindren och bidra till utbildningsframgångar.

När det gäller selektiva åtgärder mot diskriminering finns ett stort antal instrument för att förbättra situationen för invandrare och minoriteter på utbildningsområdet och bekämpa rasism och diskriminering. Dessa åtgärder innefattar att höja medvetandet om mångfald och diskriminering inom utbildningsväsendet, ge enskilt stöd till elever med språk och/eller inlärningsvärigheter eller erbjuda program för att stödja föräldrar och lärare.

I vissa länder finns ekonomiska program antingen som bidrag och stipendier till elever eller i form av incitament för företag att investera i lärlingskap för barn med invandrar- och minoritetsbakgrund. Det förekommer också att projekt finansieras som syftar till att förbättra situationen för invandrare och minoriteter på utbildningsområdet. Vissa medlemsstater inför åtgärder mot segregation inom utbildningsväsendet och går ifrån särskild skolgång och särskilda klasser. Andra inrättar strukturer för systematisk insamling av uppgifter om rasistiska händelser och diskriminering.

6. Rasistiskt våld och rasistiska brott

Tillgänglig information för perioden 2004–2005 visar att rasistiskt våld och rasistiska brott fortsätter att vara ett problem i EU med 25 medlemmar och att det uppstår i olika former som i allmänhet inte dokumenteras tillräckligt av officiella system för insamling av uppgifter.

Ett antal medlemsstater har fortfarande inget lämpligt officiellt straffrättsligt system för att samla in uppgifter och registrera och offentliggöra information om rasistiskt våld och rasistiska brott. Detta skulle kunna innebära att problemen försummas i en stor del av EU. Under rapporteringsperioden 2004-2005 fanns inga officiella uppgifter om rasistiskt våld och rasistiska brott tillgängliga för fem medlemsstater, nämligen Grekland, Spanien, Italien, Cypern och Malta. Under samma period ansågs nio medlemsstater ha ett ”begränsat” system för insamling av uppgifter, vilket antingen tenderade att fokusera på ett begränsat antal undersökningar och fall som behandlats i domstol eller insamlad information mer allmänt om diskriminering snarare än specifikt rasistiskt våld och rasistiska brott. Dessa länder var Belgien, Estland, Lettland, Litauen, Luxemburg, Ungern, Nederländerna, Portugal och Slovenien.

Nio medlemsstater ansågs däremot ha ett ”bra” system för att registrera rapporter och brott, och/eller ett system som är inriktat på det särskilda problemet med högerextremism/hatbrott, nämligen Tjeckien, Danmark, Tyskland, Frankrike, Irland, Österrike, Polen, Slovakien och Sverige. Endast två länder – Finland och Förenade kungariket (England och Wales) – ansågs ha ett ”omfattande” system med en ansevärd insamling av uppgifter som också kan tillhandahålla information om offren.

Utveckling

Vid undersökning av elva medlemsstater för vilka officiella straffrättsliga uppgifter är tillgängliga för perioden 2000-2005, och där man beräknat ett lågt medelvärde för andelen förändringar i rapporterade/registrerade brott från år till år, kan följande noteras (baserat på de mest tillgängliga uppgifterna för respektive medlemsstat som i vissa fall endast täcker 2000-2004 eller 2001-2005): åtta noterade en allmän ökning av rapporterade/registrerade rasistiska brott under denna period: Danmark, Tyskland, Frankrike, Irland, Polen, Slovakien, Finland och Förenade kungariket (England och Wales). Tre av de elva noterade en allmän nedåtgående utveckling i fråga om rapporterade/registrerade rasistiska brott under perioden: Tjeckien, Österrike och Sverige. Denna utveckling måste emellertid tolkas försiktigt eftersom den säger lika mycket om förändrade registreringsförfaranden i respektive medlemsstat som om den faktiska omfattningen av rasistiskt våld och rasistiska brott. Eftersom insamlingen av uppgifter skiljer sig åt mellan medlemsstaterna kan jämförelserna i utveckling dessutom endast göras inom medlemsstaterna och inte mellan dem.

Sammanfattningsvis kan det med ett fåtal undantag allmänt slås fast att medlemsstater med ett väl utvecklat officiellt system för insamling av straffrättsliga uppgifter tenderar att uppvisa fler rapporterade och registrerade fall av rasistiskt våld och rasistiska brott, medan medlemsstater med olämpliga system för insamling av uppgifter redovisar inga eller begränsade uppgifter om rasistiskt våld och rasistiska brott.

Information från icke-statliga organisationer

Med tanke på den begränsade officiella uppgiftsinsamlingen fyller inofficiella icke-statliga organisationer för närvarande kunskapsklyftan när det gäller vilka grupper av offer som är mest utsatta. Under 2004-2005 visade de icke-statliga organisationerna att asylsökande, flyktingar och invandrare var bland de mest utsatta grupperna som utsätts för rasistiskt våld och rasistiska brott. Det mest oroande var att de ofta drabbades av dåligt bemötande från offentliganställda – inbegripet poliser. Särskilt icke-statliga organisationer i de södra medlemsstaterna visade på ett antal fall av dåligt bemötande från offentliganställda.

Rapporter från medlemsstater i öst och söder visade också att romerna är särskilt utsatta för rasistiskt våld och rasistiska brott, både från allmänheten och offentliganställda. Judarna å sin sida fortsätter att uppleva antisemitiska incidenter, som tenderar att vara väldokumenterade av både officiella och inofficiella källor. Och även om muslimernas erfarenheter inte är tillräckligt dokumenterade uppmärksammas de i allt större utsträckning av de icke-statliga organisationerna som offer för rasistiskt våld och rasistiska brott.

"God praxis"

Som motvikt till officiella och inofficiella rapporter om rasistiskt våld och rasistiska brott identifierades initiativ under 2004-2005 där man i varierande grad försökte bemöta problemet. Med tanke på de många otillräckliga officiella systemen för insamling av uppgifter är det hoppningivande att ett antal initiativ är inriktade på praktiska lösningar för att förbättra polisens uppgiftsinsamling om rasistiskt våld och rasistiska brott. Andra initiativ gäller alltifrån konkreta exempel på praktiska ingripanden mot förövare eller potentiella förövare till initiativ som fokuserar på offren.

7. Utveckling av politik och lagstiftning inom EU

Bekämpningen av rasismen fortsätter att vara ett område med omfattande verksamhet för Europeiska unionen, vilket framgår av det slutliga temakapitlet i årsrapporten. Verksamheten sker i form av lagstiftnings- och politikåtgärder och en rad olika stödåtgärder för att öka informationen och förmågan hos samhällets nyckelaktörer. EU:s verksamhet för att bekämpa rasism och främja likabehandling oavsett ras inom unionen är även fortsättningsvis inriktad på områden som rör icke-diskriminering och likabehandling, rättvisa, frihet och säkerhet.

Likabehandling, icke-diskriminering och social delaktighet

Under 2005 antog kommissionen meddelandet om icke-diskriminering och lika möjligheter för alla – en ramstrategi. Meddelandet åtföljdes av Europaparlamentets och rådets förslag till beslut om det europeiska året för lika möjligheter för alla (2007). Europeiska året 2007 står i fokus för en ramstrategi som innebär att diskriminering angrips effektivt, mångfald hyllas och lika möjligheter för alla främjas. I strategin tittar man på vad Europeiska unionen kan göra mer för att ta itu med diskrimineringen och främja likabehandling, utöver det rättsliga skyddet av människors rätt till likabehandling.

Romer

I kapitlet framgår att situationen för den romska gruppen fortsätter att ligga högt på Europeiska unionens politiska agenda. Europaparlamentet uppmanade medlemsstaterna och kandidatländerna att stärka nationell lagstiftning och administrativa åtgärder för att motverka fientligheter mot och förbjuda diskriminering av romer, både direkt och indirekt, inom alla områden av det offentliga livet. Man uppmanade särskilt till åtgärder mot diskriminering av romer på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden och krävde lika tillgång till hälsovård och utbildningssystem som upphäver segregationen. Man bad även kommissionen att utarbeta ett meddelande och en handlingsplan om hur EU kan främja satsningar för att åstadkomma bättre ekonomisk, social och politisk integration av romerna. Kommissionen själv uppmanade nationella myndigheter att ta hänsyn till de romska befolkningsgruppernas behov när man utarbetar sina nationella handlingsplaner för sysselsättning och social delaktighet.

Grundläggande rättigheter

I april 2005 antog kommissionen en mekanism för att systematiskt undersöka alla lagstiftningsförslag för att se om de är förenliga med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Kommissionen lämnade också sina förslag om att främja frihet, säkerhet och rättvisa under nästa budgetram för perioden

2007-2013. För att fullt ut genomföra konceptet med europeiskt medborgarskap föreslår kommissionen att ett ramprogram om grundläggande rättigheter och rättvisa ska inrättas. Med hjälp av programmet kommer åtgärder att kunna utarbetas ovanför nationell nivå (dvs. rättsligt samarbete inom både civil- och brottsfrågor), privatpersoner och företag kommer att kunna hävda sina civila och kommersiella intressen i andra medlemsstater och man kommer att försöka se till att brott och brottslingar aldrig kan förbli ostraffade.

Frihet och säkerhet

”Haagprogrammet” som pågår 2005-2009 omfattar alla aspekter av riktlinjerna för frihet, säkerhet och rättvisa och innefattar bland annat grundläggande rättigheter och medborgarskap, integration, kampen mot terrorism, rättsligt och polisiärt samarbete samt civilrätt. Programmet var därför en nyckelprioritet för unionen under 2005. I maj 2005 lade kommissionen fram en handlingsplan och tidsplan för att genomföra programmet. Europaparlamentet svarade med att upprepa sin ”bestämda uppfattning” att inrättandet av ett *område för frihet, säkerhet och rättvisa* kräver större engagemang från europeiska och nationella institutioner för att främja skyddet av grundläggande rättigheter. I resolutionen betonas att en europeisk integrationspolitik borde innebära verklig integration på arbetsmarknaden, rätten till utbildning och undervisning, tillgång till social service och hälsovård samt invandrades delaktighet i det sociala, kulturella och politiska livet. Kopplingen mellan integration och antidiskriminering hävdades i en senare *resolution om sambandet mellan laglig och olaglig migration och integrationen av invandrare* där man ansåg att ”kampen mot diskriminering, rasism och främlingsfientlighet är en absolut avgörande faktor för integrationspolitiken”.

8. Slutsatser

Årets årsrapport från EUMC innehåller information från 25 medlemsstater med en högst varierande historia av och lösningar på frågor i anslutning till invandring och etnisk mångfald, liksom mycket skiftande traditioner när det gäller medvetenhet och åtgärder mot rasism och diskriminering. Trots att den information som samlats in är så olika finns det några nationellt övergripande teman som sticker ut under 2005 och som är gemensamma för många och i vissa fall majoriteten av medlemsstaterna.

Erkännande av diskriminering i arbetslivet

En stor uppdelning både inom forskning och offentliga politiska debatter när det gäller att tolka etnisk uppdelning på arbetsmarknaden och invandrades och minoriteters uteslutning och underordnade ställning har gällt i vilken utsträckning situationen bör förklaras av utbildningsunderskott eller andra underskott bland den invandrade befolkningen (faktorer på "utbudssidan"), eller genom uteslutningsmetoder bland arbetsgivarna och samhällets institutioner (faktorer på "efterfrågesidan"). Antagandet om underskott bland invandrare och minoritetsbefolkningar har traditionellt varit mest dominerande i det allmänna medvetandet och det är ofta först när forskning eller särskilda undersökningar om diskriminering genomförs och publiceras, lagstiftning mot diskriminering antas och fall tas upp i domstol som tidigare generella antaganden om "underskott på utbudssidan" balanseras av en större medvetenhet om att utestängning och diskriminering faktiskt förekommer. Flera olika utvecklingstendenser nämndes under 2005 som innebar att en medvetenhet om diskriminering och behovet av att göra något åt den ökade bland makthavarna i ett antal medlemsstater, men det togs även nya initiativ för att samla in officiell statistik eller beställa forskning som mer exakt ringar in problemets omfattning och art.

Ett skäl till denna uppenbart ökade medvetenhet om diskriminering på grund av ras eller etnisk tillhörighet kan vara införandet av direktivet om likabehandling oavsett ras, som skulle införlivas senast i juli 2003. Såsom framgår av kapitel 2 om lagstiftning införlivades direktivet om likabehandling oavsett ras i vissa stater under 2005 (kommissionen arbetade i slutet av 2005 med att analysera hur korrekt det hade införlivats) och i andra pågick processen fortfarande. Lagstiftningsförslag har också lagts fram för parlamentet i de flesta av EU:s medlemsstater. Särskilda organ för att främja likabehandling har inrättats av flertalet medlemsstater och vissa har fått befogenheter att vidta rättsliga åtgärder för diskrimineringsoffrens räkning eller för att stödja dem, vilka är mer omfattande än den minimnivå som krävs i direktivet om likabehandling oavsett ras. Om dessa befogenheter utövas kommer det att bidra positivt till att direktiven blir effektiva och det kommer också att ytterligare öka allmänhetens medvetenhet om frågan.

En annan stimulans för offentlig medvetenhet är gemenskapens handlingsprogram för att bekämpa diskriminering som lanserades efter att de två direktiven om likabehandling godkänkts. Programmet ska stödja verksamhet som bekämpar diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. En del av programmet är EU:s informationskampanj "För mångfald – mot diskriminering", som främjar ett positivt budskap om mångfald och tillhandahåller fakta och information om diskriminering.⁴

Ojämnt införlivande av direktivet om likabehandling oavsett ras

Trots den ökade medvetenheten om diskriminering återstår fortfarande problem inom vissa områden. I sin rapport från 2005 om likabehandling och icke-diskriminering noterar kommissionen att ett antal medlemsstater inte klarade tidsfristerna för att meddela kommissionen att man införlivat direktivet om likabehandling oavsett ras, och under 2005 fastställde EG-domstolen att fyra länder inte hade uppfyllt sina skyldigheter i detta hänseende. Det måste ifrågasättas om dessa förseningar i vissa fall är ett tecken på att frågan om antidiskriminering prioriteras lågt på officiellt håll i landet. Samtidigt som en hel del diskussioner fortsatte på nationell nivå och EU-nivå under 2005 om betydelsen av åtgärder för att förbättra "integrationen" av invandrare i EU:s medlemsstater, förefaller det som om den särskilda betydelsen av antidiskrimineringsåtgärder som en del av denna process fortfarande kan bagatelliseras. Om de negativa effekterna av diskrimineringen inte åtgärdas kommer andra integrationsåtgärder att vara ineffektiva. Såsom framgår av kapitel 3 om sysselsättningen har exempelvis flera studier som offentliggjordes under 2005 i olika medlemsstater kommit till liknande slutsatser – att utbildning i sig själv inte är tillräckligt för att minska klyftan och att bristande likabehandling på arbetsmarknaden kvarstår även för de invandrare och minoriteter som har utbildningskvalifikationer i nivå med majoriteten. Sådana resultat motbevisar inte kopplingen mellan sysselsättning och utbildning, utan visar snarare på behovet av ytterligare åtgärder från myndigheternas sida för att underlätta invandranas tillträde till arbetsmarknaden. De visar framför allt på behovet av åtgärder för att ta sig an rasistiska och främlingsfientliga attityder och diskriminerande praxis. Frågan är av särskild betydelse eftersom så mycket av integrationsdebatten i de medlemsstater som tar emot invandrare har dominerats av tanken att integration sker via arbetsmarknaden och att tillträde till arbetsmarknaden uppnås genom utbildning.

⁴ <http://www.stop-discrimination.info/>

Otillräckliga uppgifter

För att effektivt identifiera och ta sig an diskrimineringen krävs bland annat korrekta uppgifter på området. I likhet med tidigare årsrapporter bekräftas i denna att många medlemsstater fortfarande har otillräckliga system för att registrera rasistiska och diskriminerande incidenter när det gäller sysselsättning, boende och utbildning. Denna relativt låga medvetenhet om problemet med diskriminering i vissa medlemsstater är kopplad till det faktum att mönstren när det gäller bristande likabehandling som visar på diskriminering inte kan påvisas.

Oroligheterna i Paris visade exempelvis att det inte finns mycket uppgifter om bristande likabehandling på bostadsmarknaden och diskriminering på arbetsmarknaden, delvis beroende på att det inte finns något system för att kategorisera grupper. När sådana uppgifter om etniskt eller nationellt ursprung saknas minskar det möjligheten att identifiera bristande likabehandling, fästa uppmärksamheten på misstänkta processer med direkt och indirekt diskriminering och framgångsrikt utvärdera politik mot diskriminering. Detta är inte bara en fråga för arbets- och bostadsmarknaden. I kapitel 5 om utbildning noteras att det i de flesta medlemsstater saknas registrering av rasistiska och diskriminerande händelser på utbildningsområdet. Uppgifter om utbildningsnivå för olika etniska eller nationella grupper är dessutom i de flesta medlemsstater antingen ofullständiga eller inte tillgängliga alls. Precis som när det gäller sysselsättning och bostadsmarknaden skulle sådan statistik vara värdefull för att få tillförlitlig information om fall av direkt och indirekt diskriminering och det skulle också göra god praxis avsevärt korrektare och effektivare.

Medlemsstaterna anser ofta uppriktigt att de har goda skäl att inte samla in sådana uppgifter. Vissa hävdar att det inte är ett passivt utelämnande utan en aktiv politik att undvika sådan statistik. Rådets direktiv från 1995 om skydd av uppgifter nämns exempelvis av vissa som ett hinder mot att samla in uppgifter om etnicitet eftersom man där förbjuder användning av personlig information där enskilda identifieras eller kan identifieras.⁵ I direktivet undantas emellertid uttryckligen uppgifter som har gjorts anonyma. Detta borde ge utrymme för att samla in uppgifter om etnicitet i statistiskt syfte. I detta hänseende är det av särskilt stor betydelse att *Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés* (CNIL) i Frankrike i en rekommendation från 2005 förklarade att den franska lagstiftningen om skydd av uppgifter inte hindrar "tillfällig" insamling av viss information i anslutning till enskilda personers etniska ursprung enbart i syfte att motarbeta diskriminering, om vissa garantier för att statistiken förblir anonym kan lämnas.

Under 2005 förekom tecken på att vissa medlemsstater, bland annat Frankrike, hade en mer positiv inställning till frågan om att registrera etniskt eller nationellt ursprung än tidigare år. I Frankrike har det exempelvis rapporterats att man i vissa

⁵ EU:s direktiv om skydd av personuppgifter – 95/46/EG – punkt 26, se http://europa.eu.int/comm/internal_market/privacy/law-en.htm (11.5.2006).

officiella undersökningar nu använder kategorier nära dessa variabler och att vissa arbetsgivare börjar notera "mångfalden av ursprung" för sin personal och sökande till tjänster. En fransk undersökning från 2005 visade att i samband med den diskriminering de ansåg sig ha utsatts för på arbetsmarknaden var 80 procent av dem som tagit examen och ursprungligen kom från Afrika söder om Sahara och Maghreb beredda att uppge sitt etniska ursprung.⁶

⁶. *Enquête sur la France de la diversité* utförd av Sopi, <http://www.sopi.fr/> (11.5.2006).

Behovet av åtgärder mot rasistiskt våld

En av de huvudsakliga slutsatserna i kapitel 6 om rasistiskt våld och rasistiska brott är också att flertalet medlemsstater för närvarande har bristfälliga och ineffektiva system för insamling av uppgifter och att de i bästa fall bara kan ge en ofullständig bild av omfattningen och arten av det rasistiska våldet och de rasistiska brotten. I viss utsträckning kan inofficiella uppgiftskällor såsom icke-statliga organisationer fylla ut luckor i den officiella uppgiftsinsamlingen, men de kan inte förväntas erbjuda information som staten har i uppgift att tillhandahålla. Det är strängt taget medlemsstaternas uppgift att följa Europeiska kommissionens exempel och på lämpligt sätt prioritera uppgiftsinsamling om rasistiska brott i syfte att förbättra lösningarna när det gäller straffrättsliga förfaranden och social rättvisa. Ett förbättrat officiellt system för insamling av uppgifter skulle kunna ge straffrättsliga myndigheter och beslutsfattare fördjupade uppgifter så att de på ett mer passande sätt kan inrikta sina resurser på problemet med rasistiskt våld och rasistiska brott. En annan fördel med en förbättrad uppgiftsinsamling är att den bidrar till budskapet att rasism tas på allvar som ett socialt och brottsligt "ont".

Mot bakgrund av de skiftande uppgiftsinsamlingarna i olika jurisdiktioner i EU lämnade kommissionen 2001 ett förslag till rådets rambeslut om bekämpande av rasism och främlingsfientlighet⁷ och föreslog att en europeisk ram för att straffa rasistiska och främlingsfientliga överträdelser skulle inrättas. Ett huvudsyfte med rambeslutet är att förstärka de rättsliga åtgärder som syftar till att bedöma medlemsstaternas lagar när det gäller rasistiska och främlingsfientliga överträdelser. Om rambeslutet antas skulle det vara ett steg i rätt riktning mot en gemensam minimistandard för uppgiftsinsamling om rasistiskt våld och rasistiska brott. För närvarande är ambitionen något lägre eftersom flera medlemsstater har rest invändningar och känner oro över förslaget innehåll och lydelse.⁸ Frågan fanns ändå på EU:s dagordning och betonades starkt vid en konferens i Wien 2006 under Österrikes ordförandeskap.

Såsom anges i kapitel 6 om rasistiskt våld och rasistiska brott är vissa invandrargrupper och etniska minoriteter fortfarande särskilt utsatta för rasistiska och främlingsfientliga angrepp – både från allmänheten och offentliganställda, inbegripet polisen. De utsatta grupperna innefattar asylsökande, flyktingar och invandrare utan laglig dokumentation, romer, judar och muslimer. Dessa gruppers utsatthet är påtaglig genom avsaknaden av en tydlig "top-down-lösning" från de straffrättsliga myndigheterna – alltifrån polisen till domstolarna – på problemet med rasistiskt våld och rasistiska brott i flertalet medlemsstater. Eftersom det råder brist på lämplig officiell uppgiftsinsamling om rasistiskt våld och rasistiska brott

⁷ KOM(2001) 664 slutlig – Förslag till rådets rambeslut om bekämpande av rasism och främlingsfientlighet.

⁸ EU:s nätverk av oberoende experter på grundläggande rättigheter (28 november 2005) "Att bekämpa rasism och främlingsfientlighet genom straffrättslig lagstiftning: Situationen i EU:s medlemsstater"; <http://crdho.cpdr.ucl.ac.be/Avis%20CFR-CDF/Avis2005/CFR-CDF.Opinion5-2005.pdf> (11.5.2006).

förefaller det som om offren inte får rätt hjälp från det straffrättsliga systemet i stora delar av EU. Till dess att förändringar har skett kommer de icke-statliga organisationerna att fylla ut vissa av luckorna när det gäller att tillhandahålla både uppgifter och tjänster i ett antal medlemsstater.

Värdet av forskning

Om det saknas mer utförlig officiell statistik kan ofta specialiserad forskning ge bättre insyn i bristande likabehandling på grund av etniskt ursprung och orsakerna till det, antingen för att forskarna får tillgång till mer detaljerade befintliga officiella uppgifter om etniskt eller nationellt ursprung än vad som rutinemässigt är tillgängligt för allmänheten eller också tack vare att forskare kan bygga in variabler för etniskt eller nationellt ursprung i sina egna undersökningar. Specialiserad forskning kan fylla ut kunskapsbristerna om offrens erfarenheter av rasism och diskriminering och belysa det som annars inte så lätt kommer till allmänhetens kännedom genom domstolsfall. Fall som offer rapporterar utgör endast en del av problemet med rasism och diskriminering, eftersom det finns många sociala och institutionella krafter som påverkar sannolikheten för att de ska rapporteras. En metod för att få mer information är därför att genomföra undersökningar av de sociala grupper som är mest utsatta för diskriminering. I kapitel 3 om arbetsmarknaden påpekas att sådana undersökningar av offrens erfarenheter genomfördes i sex olika medlemsstater under 2005, betydligt fler än vad som rapporterats tidigare år.

En annan typ av forskning som nämndes under 2005 är diskrimineringstest där matchade par av sökande från minoritets- och majoritetsbakgrunder uppmanas att söka arbete eller bostad. Den största tillskyndaren av sådana tester när det gäller sysselsättning har varit ILO som under senare tid har genomfört egna tester i fem europeiska länder och fungerat som modell för sådana tester i andra länder. I förra årets årsrapport från EUMC hänvisades till många diskrimineringstester som genomförts under 2004, även om dessa huvudsakligen genomfördes av journalister i relativt liten omfattning. I år rapporterades betydligt färre sådana tester. En viktig utveckling noterades emellertid i två länder som särskilt saknades i ILO:s tidigare testprogram, nämligen Sverige och Frankrike. Myndigheterna i dessa båda länder hade av olika skäl tidigare år avböjt möjligheten att delta i sådana experiment. Under 2005 uppmanade emellertid båda regeringarna ILO att genomföra ett program för diskrimineringstest i ett antal städer där resultatet skulle rapporteras till dem under 2006. Denna utveckling kan ses som ytterligare en indikation på ett officiellt erkännande av behovet av att ta problemet med diskriminering på arbetsmarknaden på allvar, och betydelsen av att samla in uppgifter om det. När det gäller tillträde till bostäder noteras i kapitel 4 på liknande sätt att sådana tester också övervägs av de svenska myndigheterna och redan har genomförts under 2005 av forskare i Italien och Frankrike. Testerna visar att utlänningar och invandrare fortsätter att behandlas annorlunda av hyresvärdar och bostadsföretag. Testning är fortfarande en användbar metod för att uppmärksamma allmänheten på ett i stor utsträckning dolt problem, och i vissa länder kan resultatet av sådana tester användas som bevis i en rättslig prövning.

Hantering av segregering

Segregeringen tas upp i årsrapportens kapitel om utbildning och boende. Frågan om viss eller till och med fullständig segregation när det gäller utbildning ger fortfarande upphov till stor oro i många delar av EU. Såsom framgår i kapitel 5 om utbildning kom man i en analys av och översikt över både Pisastudien och andra studier av utbildningsresultat i hela EU till den bestämda slutsatsen 2005 att mycket differentierade och segregera skolsystem orsakar och upprepar bristande likabehandling. Romerna berörs särskilt av segregering och andra former av diskriminering i ett antal medlemsstater. Även om vissa steg tas för att minska segregering, diskriminering och svaga utbildningsprestationer är situationen för romska elever fortfarande oroande och kommer att kräva ytterligare uppmärksamhet under många år.

Segregering är också en fråga som tas upp i kapitel 4 om boende. Invandrare och minoritetsgrupper är överrepresenterade i bostäder av dålig kvalitet och ofta koncentrerade till relativt segregerade geografiska områden. Detta återspeglar inte bara en brist på tillgång till resurser utan även aktiv diskriminering från de ansvariga. Behovet av en aktiv socialpolitik för minskad segregation anses i allmänhet socialt önskvärd på utbildningsområdet men på bostadsområdet är bilden mer komplex, inte minst för att minoriteter ibland anser att det ger ett visst mått av säkerhet mot de konkreta uttrycken för rasism att bo tillsammans med de egna. Under 2005 rapporterades i åtminstone tre medlemsstater en aktiv politik med ofrivillig social uppblandning av nationella/kommunala styrelser eller bostadssammanslutningar för att främja "integration" eller "social balans". Enligt slutsatsen från författarna till EUMC:s jämförande rapport om boende⁹, som publicerades 2005 är det allt annat än uppenbart att detta är lämpligt. Idén med "integration" genom sådana metoder kan bli gravt politiserad, det vet man säkert. Slutsatsen i den jämförande rapporten är att det på grannskapsnivå finns en risk för att aktiv "befolkningsuppblandning" från makthavarnas sida kan ses som ett sätt att kontrollera minoriteter och få dem att assimileras i en förment gemensam, allmän och vanlig kultur och politik. Enligt rapporten finns det få starka bevis för att ofrivillig rumslig uppblandning uppfattas som ett lämpligt sätt att åstadkomma social integration.

Oroligheterna i Frankrike i slutet av 2005 kan ses som ett direkt resultat av varaktiga segregationsmönster. Såsom framgår av kapitel 4 om boende har undersökningar visat att den utländska befolkningen är starkt överrepresenterad i så kallade "problemområden i tätorterna" där ungdomsarbetslösheten kan uppgå till 40 procent. Trots att boendefrågorna verkligen har prioriterats rapporteras att den sociala utslagningen har ökat på grund av att stora bostadsområden har utvecklats i

⁹ <http://eumc.eu.int/eumc/material/pub/comparativestudy/CS-Housing-en.pdf> (11.5.2006).

ytterområdena, långtifrån arbetstillfällen och andra bekvämligheter.¹⁰ I kapitlet citeras forskning som belyser klyftan mellan invandrare och fransmän när det gäller boendevillkor, där exempelvis hälften av befolkningen av afrikanskt ursprung har "mycket dåliga bostäder", jämfört med 11 procent av den franska befolkningen,¹¹ och där invandrare, särskilt från Maghrebområdet, i betydligt större utsträckning riskerar att leva i trångbodda bostäder, där rörligheten vad gäller boendet begränsas till ett mindre område än vad som är fallet för den inhemska befolkningen.¹²

Olika praxis när det gäller religiösa symboler

Frågan om att tillåta eller förbjuda religiösa symboler på utbildnings- och sysselsättningsområdet har lett till ny lagstiftning och nya debatter under 2005. När det gäller utbildning spänner bestämmelserna i medlemsstaterna från landsomfattande förbud mot att visa religiösa symboler i offentliga skolor till fullständig frihet för elever och lärare att bära vilka religiösa symboler de vill. Mellan dessa finns bestämmelser som hänskjuter beslutet till delstater eller enskilda skolor eller som förbjuder endast vissa religiösa symboler, medan andra inte omfattas av bestämmelser alls. Teoretiskt kan förbud mot religiösa symboler klassificeras som indirekt diskriminering, om det inte kan motiveras tillräckligt. I praktiken kan tolkningen av detta variera. På sysselsättningsområdet avgjorde Högsta domstolen en lång tvist i en medlemsstat (Danmark) om en stormarknads rätt att avskeda en anställd för att ha burit huvudduk av religiösa skäl. Domstolen slog fast att avskedandet var korrekt och inte innebar någon diskriminering. I en annan medlemsstat (Nederländerna) beslutades att en islamisk skola inte har några rättsliga skäl att avvisa en arbetssökande på grund av att hon *inte* vill bära huvudduk på arbetet.

Medlemsstaternas mycket olika bemötanden av frågan om att bära huvudduk i skolor eller på en arbetsplats förefaller motsvara en lika stor klyfta i allmänhetens inställning i frågan. Enligt en övergripande attitydundersökning 2005 som omfattade 17 länder och på frågan om huruvida förbud mot muslimska huvuddukar var en "bra idé" svarade 78 procent av fransmännen att de instämde, jämfört med endast 29 procent av de svarande i Förenade kungariket. Övriga EU-länders svar låg mellan dessa två ytterligheter.¹³

¹⁰ Edgar, B. (2005), *Policy measures to ensure access to decent housing for migrants and ethnic minorities*, Joint Centre for Scottish Housing Research, Europeiska kommissionen – GD Sysselsättning och socialpolitik.

¹¹ GELD (Groupe d'Etude et de Lutte contre les discriminations) 2001, "Les discriminations raciales et ethniques dans l'accès au logement social" Note de synthèse n.3.

¹² INSEE, Enquête logement 2002.

¹³ 17 Nation Pew Global Attitudes Survey, Nation Pew Global Attitudes Project, Washington DC, July 2005: <http://www.pewglobal.org> (11.5.2006).

Rättslig ställning, likabehandling och utsatthet

Frågan om rättslig ställning är direkt kopplad till frågor om integration och likabehandling av invandrare och minoriteter. Tillträde till arbetsmarknaden är direkt förbundet med typen av arbete eller uppehållstillstånd som en invandrad arbetstagare har. Andra rättigheter kan också påverkas – under 2005 diskuterades exempelvis offentligt återigen fallet med arbetstagare utan österrikiskt medborgarskap som lagligen hindrades från att väljas in i företagsråd i Österrike. Den rättsliga ställningen kan avgöra om invandrarna har rätt att byta arbetsgivare eller ekonomisk sektor. Till och med när medborgare från tredje länder bor lagligt och permanent i en medlemsstat begränsar lagar och förordningar deras rätt till arbete. Även om medborgare från tredje länder inte kan uteslutas från sysselsättningsmöjligheter på grund av exempelvis etniskt ursprung eller religion kan de på grund av sitt medborgarskap uteslutas från vissa kategorier av arbete, framför allt inom den offentliga sektorn. (I Frankrike är exempelvis ca 7 miljoner befattningshavare – över en fjärdedel av arbetskraften – stängda för vissa, eller alla, icke inhemska arbetstagare). De har heller inte rätt att söka arbete i en annan medlemsstat.

I samband med rättsliga restriktioner för tillträde till sysselsättning och utsattheten hos vissa rättsligt begränsade invandrade arbetstagare bör innehållet i rådets direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning uppmärksammas. Enligt direktivet har personer som är varaktigt bosatta i en annan medlemsstat tillträde till arbetsmarknaden på samma villkor som de inhemska arbetstagarna (med undantag för verksamhet som innefattar utövande av offentlig makt). Enligt direktivet har personer som är långvarigt bosatta i ett annat medlemsland rätt till samma arbets- och sysselsättningsvillkor som inhemska arbetstagare och det finns också en begränsad rätt till rörlighet mellan medlemsstaterna för tredjelandsmedborgare som är varaktigt bosatta i en annan medlemsstat. Tidsfristen för att genomföra direktivet var januari 2006, men i slutet av 2005 hade endast ett fåtal medlemsstater anmält till kommissionen att de införlivat direktivet.

Det förelåg flera rapporter under 2005 om grupper av invandrade arbetstagare som arbetar i rättsligt begränsade situationer, kanske som underleverantörer, och som hade mindre möjligheter att stå emot extrema situationer av utnyttjande. Invandrare och flyktingar utan permanent status arbetar ofta på en annorlunda arbetsmarknad, eftersom de inte konkurrerar med majoritetsbefolkningen om dessa arbeten. Under sådana förhållanden är konventionellt skydd mot diskriminering nästan irrelevant. Som utlänningar kanske de inte är medvetna om lokala regler och normer för löner och arbetsförhållanden och när de befinner sig i rättsligt begränsade situationer har de mindre möjlighet att vägra ställa upp på sämre arbetsförhållanden. Ibland kan statliga åtgärder faktiskt förvärra situationen, exempelvis som i Italien där den rättsliga trenden under 2005 rapporterades fortsätta i riktning mot att utesluta invandrare från den ”normala” arbetsmarknaden. Regeringar kan dessutom direkt och avsiktligt öka utsattheten för grupper av rättsligt begränsade arbetstagare. Det gäller exempelvis de nya officiella kontrakten för inhemska arbetstagare i Cypern där dessa förbjöds att delta i all fackföreningsverksamhet eller politisk verksamhet,

annars riskerar arbetstillfället och arbetstillståndet att upphöra automatiskt. I detta sammanhang bör påpekas att det i rådets direktiv 2003/109/EG föreskrivs att personer som är *varaktigt* bosatta i ett annat medlemsland har rätt till föreningsfrihet samt anslutning och medlemskap i en organisation som företräder arbetstagare.

Under 2005 inträffade händelser som fick kommentatorer att betona betydelsen av att upprätthålla en miniminivå när det gäller arbetsförhållanden för invandrare för att undvika att en debatt om rasism skapas. Vid två tillfällen under 2005 och i två olika länder där liknande grupper av utländska arbetstagare fick ersätta och försämra lönerna och villkoren för inhemska arbetstagare var man rädd att detta skulle resultera i ökade negativa känslor gentemot invandrare. I ett av dess länder, Irland, erkände *National Economic Social Council* att det finns en risk för ökade negativa attityder gentemot invandrare och man drog slutsatsen att "*maintenance and enhancement of standards within the economy and society is a more effective way of preventing such a negative dynamic than seeking to prevent the arrival of migrants themselves*" ("bibehållande och förbättring av standarden inom ekonomi och samhälle är ett effektivare sätt att förebygga sådana negativa tendenser än att försöka förhindra själva invandringen").¹⁴

Bortom antidiskriminering

I årsrapportens temakapitel hänvisas till en rad antidiskrimineringsåtgärder som EU:s medlemsstater använde sig av under 2005 för att förbättra såväl den socio-ekonomiska som den politiska situationen för invandrare och minoriteter. I rapporten belyses dessutom god praxis för integration som går längre än vad som normalt betraktas som antidiskriminering. Det kan exempelvis noteras att i Grekland har det grekiska socialistpartiet, Pasok, uppmanat och faktiskt valt medborgare från tredje land som medlemmar i partiet och dess huvudorgan. En annan viktig fråga när det gäller integrationsåtgärder under 2005 var islams roll i de europeiska samhällena. I Frankrike inrättades *Fondation pour les oeuvres de l'Islam en France*, som är en privat institution och finansieras av privata donationer. Med hjälp av de medel som stiftelsen samlar in blir det möjligt att bygga moskéer och utbilda franska imamer, vilket ansågs som ett viktigt steg för att åstadkomma en europeisk version av islam. I Italien inrättades ett rådgivande organ om islam med inrikesministern som ordförande för att främja en institutionell dialog med muslimska befolkningsgrupper i Italien och för att öka kunskaperna om integrationsproblemen.

Ett annat sätt att komma längre än till konventionella antidiskrimineringsmetoder är att nationella eller lokala regeringar uppmuntrar företag att satsa på medvetenhet och praxis kring antidiskriminering genom att "uppfylla kontrakt". Två händelser i

¹⁴ National Economic Social Council (2005) NESC Strategy 2006: People, Productivity and Purpose, No. 114.

anslutning till detta rapporterades under 2005. I Sverige infördes antidiskrimineringsklausuler i offentliga kontrakt som innebär att alla leverantörer till Stockholms stad måste följa antidiskrimineringskriterierna vid kontraktets fullgörande. Om de exempelvis inte anses uppfylla lagstiftningen mot diskriminering kommer de inte att bli aktuella för framtida kontrakt med myndigheten. (Ett annat initiativ i Stockholm är att införliva antidiskrimineringsvillkor i serveringstillstånd för restauranger). I Förenade kungariket såg sex lokala myndigheter i West Midlands gemensamt över sin gemensamma standard för likabehandling vid offentlig upphandling. De lokala myndigheterna kan därför bedöma om tjänsteleverantörer som lämnar anbud på ett kontrakt med myndigheten kan visa att de uppfyller lagstiftningen om likabehandling oavsett ras, kön eller funktionshinder. Den allmänna standarden innebär att företagare inte behöver anstränga sig ytterligare när de har kontakt med lokala myndigheter.¹⁵

¹⁵ Dokumentet kan laddas ned från: http://www.cre.gov.uk/council_contracts.pdf (9.3.2006).

9. Yttranden

Allmän anmärkning

Totalt sett har situationen under 2006 inte förändrats när det gäller de uppfattningar som EUMC uttryckte i årsrapporten 2005 – del 2. EUMC uppmanar därför fortfarande till effektivare och mer omfattande system för uppgiftsinsamling i majoriteten av Europeiska unionens medlemsstater, inklusive system för övervakning, översyn och bedömning. Mer positivt är att EUMC har noterat att direktivet om likabehandling oavsett ras (2000/43/EG) börjar få viss effekt på makthavarnas sätt att tänka när det gäller behovet av uppgifter för att stödja bedömningen och inverkan av bestämmelser i nationell lagstiftning om stödåtgärder.

Förbättrad samordning av politiken för att hantera uppgiftsunderskottet

EUMC anser att tvärsektoriella arbetsgrupper som hanterar rasism bör samordna sin verksamhet så att den innefattar det eller de nationella organ som ska samla in och analysera uppgifter om rasism, exempelvis nationella statistikkontor, statistikgrupper inom politiska enheter, organ för likabehandling oavsett ras och deras motsvarigheter. Ett integrerat synsätt måste bli norm i utvecklingen av politiken och lämpliga resurser måste avsättas.

EUMC anser även att regeringarna bör utse eller inrätta ett samordningssystem för uppgifter om rasism. Detta samordningssystem bör fungera som en samlingsplats för alla tillgängliga nationella uppgifter i anslutning till rasism som har samlats in av en rad officiella och statsunderstödda/erkända tillförlitliga inofficiella källor.

Om arbetet med att samla in och analysera uppgifter om rasism inte har tilldelats ett särskilt organ bör de dessutom anförtros ett lämpligt organ såsom nationella statistikkontor, politiska enheter, organ för likabehandling oavsett ras eller motsvarande.

Utbildning på nationell nivå för att samla in uppgifter om diskriminering på grund av ras eller rasistiskt våld

EUMC anser att EU:s regeringar och Europeiska kommissionen bör främja utbildning i att samla in uppgifter inom bland annat nyckelområdena sysselsättning, utbildning, boende och rasistiskt våld. Utbildningsmodulerna bör dessutom inrättas för att utveckla expertkunnande och uppmuntra gemensamma rapporteringsstandarder och riktlinjer på nationell nivå. Detta bör stödjas av Europeiska kommissionens planerade handbok om bedömning av diskriminering.

Diskrimineringstestning

EUMC uppmanar de medlemsstater som ännu inte har gjort det att gå med i ILO:s program och använda ILO:s expertkunnande om diskrimineringstestning vid anställning.

EUMC uppmanar medlemsstaterna att utbilda människor för att kunna genomföra diskrimineringstestning. De bör också överväga att inrätta enheter som är specialiserade på tester för att utveckla det expertkunnande och den förmåga som krävs för att genomföra diskrimineringstester på ett systematiskt och regelbundet sätt. De viktigaste områdena för testning är arbete och sysselsättning, utbildning, bostäder och boende, sjukvård och tillgång till varor och tjänster.

Positiva åtgärder

Direktivet om likabehandling oavsett ras möjliggör positiva åtgärder för att garantera fullständig likabehandling i praktiken. Positiva åtgärder innebär att man upprätthåller eller antar särskilda åtgärder för att förebygga eller kompensera för nackdelar i anslutning till ras eller etniskt ursprung.

EUMC uppmanar medlemsstaterna att göra positiva åtgärder till en fullständig del av sin politik för likabehandling oavsett ras, ange huvuddragen i typerna av åtgärder och återskoppla regelbundet och offentligt om effekten av de åtgärder de vidtagit.

Medlemsstaterna bör också inleda informationskampanjer för att förklara skälen till den positiva åtgärden och stödja en bättre och betydligt bredare förståelse för konceptet, metoderna och fördelarna.

Praxis för religiösa symboler

EUMC anser att det är viktigt för medlemsstaterna, oavsett vilka politiska val de gör, att tydligt och på ett sätt som inte leder till stigmatisering förklara för berörda enskilda eller de befolkningsgrupper de tillhör, skälen till politiken och de större fördelarna för samhället som helhet.

EUMC anser att medlemsstaterna bör granska sin politik om religiösa symboler för att se till att de stämmer överens med lagstiftning och principer om icke-diskriminering och likabehandling.

EUMC anser vidare att medlemsstaterna bör bedriva forskning och övervakning för att bedöma effekten av sin politik på utbildnings- och sysselsättningsområdet, och de bredare politiska målen sammanhållning inom gemenskapen och social delaktighet. Resultaten av konsekvensanalysen bör offentliggöras och användas när det är nödvändigt för att se över politiken.

Invandrarnas situation

EUMC instämmer med Europeiska kommissionen när det gäller att uppmana medlemsstaterna att införliva rådets direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning och påpekar att tidsfristen för genomförande var januari 2006. I slutet av 2005 hade endast ett fåtal medlemsstater anmält till kommissionen att de hade införlivat direktivet.

Samarbete mellan Europaparlamentet, EU:s rådgivande organ och nationella parlament

EUMC anser att det finns utrymme för att expertkunnandet och erfarenheten hos lokala och regionala myndigheter delas på ett mer målinriktat sätt med Europaparlamentet för att bidra till dess granskande roll. Europaparlamentet bör därför överväga att ha lämpliga ledamöter i Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i några av sina informella samarbetsgrupper.

Europaparlamentet bör regelbundet ha med ledamöter från Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i sina utfrågningar om rasism och i större utsträckning betona effekten av en politik på lokal och regional nivå.

Europaparlamentet bör också överväga att diskutera insamling av uppgifter och tillhörande politik mot rasism och rasdiskriminering inom ramen för de ordinarie blandade parlamentariska mötena med nationella parlament.

Nationella handlingsplaner mot rasism

EUMC anser att EU:s samtliga medlemsstater bör ta fram och genomföra nationella handlingsplaner för att bekämpa rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och tillhörande intolerans och att de som redan har inrättat dessa handlingsplaner för en period av tre år eller mer bör se över och bedöma effekten av planerna för att göra dem effektivare.

Nationella handlingsplaner mot rasism bör ingå i regeringens tvärasektoriella samordning, samråd med det civila samhället och arbetsmarknadens parter och regelbundna översyner. De bör innefatta insamling av uppgifter och vara kopplade till och ta upp minst följande områden:

- Icke-diskriminering och likabehandling
- Social delaktighet
- Sammanhållning inom gemenskapen
- Integration
- Kön
- Utbildning

- Nationella handlingsplaner om sysselsättning som en del av EU:s
- sysselsättningsstrategi

Staterna bör tillhandahålla en offentlig rapport om framstegen när det gäller att inrätta en nationell handlingsplan mot rasism. Om nationella handlingsplaner redan har inrättats bör staterna dessutom lämna en årlig rapport om genomförandet av dess policyrelaterade aspekter och inverkan. Dessa rapporter bör läggas fram för parlamentet och göras tillgängliga för allmänheten.